

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

לח.

עין משפט ג'ר מצוה

מתקף לה רבא. אמאי קנה קרקע דכנגד האילן מאחר דתנן לא קנה קרקע כלל לא קנה. ודקשיא לכו דכיון דלהתקיים בקרקע זו קנאו נמלא שקנה ייקת הקרקע גם ליטע אחר במקומו של זה אחר שייבש או יקלף: **לימא ליה.** מוכר: **כורכמא דרישא זבין לך.** קרו"ג אוריגיטי"ל ורגילים למכרו בקרקע ומניחו עד

פא א מיי פ"ד מהל מריה ב' וסמך עין פ"ג טו"ש ח"מ סימן רע"ט סעיף ט'
פב ג ב מיי פ"ד מהל טעון וטעון ה' י"ח סמך עין כ"ה טו"ש ח"מ סימן קמ"ח פ"ד כ'
פג ד מיי פ"ד מהל סמך עין כ"ה טו"ש ח"מ סימן קמ"ח פ"ד כ'
פד ה מיי פ"ד מהל סמך עין כ"ה טו"ש ח"מ סימן קמ"ח פ"ד כ'

לעני רש"י
קרו"ג אוריגיטי"ל. חריע.

רבינו גרשום

מתקף לה רבא אמאי קנה מקום האילן. לימא ליה. מוכר לזוקק לבורכמא דרישא זבין לך. דומיא הוא כעין שוכר ארם לחבורה ויקת של צבע כורכמא דרישא מעולה שקורין אוריגיטי"ל שלא מכר לו כי אם הצבע עצמה ולא מקום הכורכמא הכי נמי מצי למימר ליה כי יבש האילן אנא הולק זבין לך שקול אילןך ועקר וזיל. אלא אמר רבא. משום הכי קני ליה משיפוליה ועד תהומא בבא הלוקח מחמת טענה שטעון ואמר אילן ומקומו מכר לו והחזקתי בו שני חוקה ולא מיהא במקומו ארם: אי לבורכמא דרישא. כלומר האילן לבדו כל זמן שלא יתייבש מאי הוה ליה למיבעד מה מועיל לו מחמתו והא שטעון שני חוקה עריו לא יגיע זמן לקצור הכורכמא ועדין ברשותו עומדת הקרקע שחתת הכורכמא וכן מיי האילן ומשום הכי לא מיהא ואמאי כשטעון הלוקח טענת חוקה אמאי הויא חוקה ומשי רבא הויא חוקה הויא חוקה דא"ר דעדין היה לו לתפוש הקרקע לאחר ג' אפילו הכי איבעי ליה למכר למחוי בתוך ג' שנים דלא מכר לו כי אם האילן לבדו והיא דלא מיהא איהו דאפסיד אנפשיה: **פ"ב** שלש ארצות לחוקה שצריך שיהיו המחזיק והבער במלכות אחת של הללו ג'. אבל היה העורר ביהודה ומחזיק בגליל אינה חוקה משום דאין שיירות מצויות דלילו ולימרו ליה דהיא אחזיק בשרדו כדי שיבוא וימחה: עד שיהא עמו במדינה. באותו מלכות כמו ביהודה ויהודה דשירות מצויות ומצי' למימחי ולמשלח איה על ידיהו דהני שיירות ואי לא מיהא הוי חוקה (ח) אי לא מיהא הויא דמחאה שלא ביהודה הויא מחאה: אפי' ביהודה וגליל נמי (לא) הויא חוקה ואמאי קתני מתני' עד שיהא עמו במדינה:

קני ייה משיפוליה ועד תהומא. פירש הקונטרס שאם מת יטע אחר במקומו וקשיא לר"י דבהדיא קתני בהמוכר את הספינה (לקמן דף פ"ג.) גבי קנה ז' אילנות דאם מתו אין לו קרקע ונראה לר"י דלא קני מקום האילן אלא לענין שלא יוכל (ו) לחפור זה חלל תחמיו א דקני ליה עד תהומא ואכתי קשיא לרש"י מהא דתניא בהמוכר את הצית (לקמן דף ע"ג.) כשהקדיש ג' אילנות זוה אחר זה פודה את האילנות בשווייהן ואם היה מקום האילן קדוש כלל היה לו לפדות לפי חשבון צות זרע חומר שעורים צמחים שקלים כסף דכן הוא הדין כשמקדיש אפי' משהו קרקע עם האילן ואומר ר"י דנלאו הכי דמי רבא מילמיהו דנהרדעי שפיר ולרש"י נראה דהתם כמ"ד צפ"י רעה מוכר לפיכך אין קדוש אפי' מקום האילן אבל נהרדעי סברי מוכר צעין יפה הוא מוכר: **ואי בורכמא דרישא.** לך נקט כורכמא דרישא שמתקיים בקרקע ג' שנים דהיינו שני חוקה ודך להסהומא בקרקע כמו שיכול להתקיים: **אלא כדי שיהא באספמיה.** דעד שם יש מהלך שנה ויותר מכאן אין דך להרחיק יותר מקרקעו ואם הרחיק יותר לא פלוג ג':

מתקף לה רבא ולימא ל' בורכמא דרישא זבין לך עקור בורכמא דרישא וזיל אלא אמר רבא **בבא מחמת טענה** אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי (ה) ואי בורכמא דרישא זבין ליה מאי ה"ל למעבד איבעי ליה למחוי דאי לא תימא הכי (ו) הני משכנתא דסורא דכתב בה הכי במישלם שניא אילן תיפוק ארעא דא בלא כסף אי כביש ליה לשטר משכנתא ואמר לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן (ז) מיתקני רבנן מילתא דאתי בה לידי פסידא אלא איבעי ליה למחוי הכא נמי איבעי ליה למחוי: **בתנאי** (ח) שלש ארצות לחוקה יהודה ועבר הירדן והגליל היה ביהודה והחזיק בגליל בגליל והחזיק ביהודה אינה חוקה עד שיהא עמו במדינה (ט) אחת אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיה ויחזיק שנה (י) וילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת: **גמ'** מאי קסבר ת"ק אי קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה אפי' יהודה וגליל נמי אי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה אפילו יהודה ויהודה נמי לא א"ר אבא בר ממל אמר רב לעולם קסבר ימחאה שלא בפניו הויא מחאה ומשנתיהו יבשעת חירום שנו ומ"ש יהודה וגליל הנקיש הא קא משמע לך דתם

צעל קרקע לפיכך אין חוקתו חוקה כשאין יכול לשמוע מחמתו דמה יועיל שמיחה:

דסתם

מחאה מאחר (א) שמודה בו שאוכל עכשיו מן הקרקע מן הדיון דלא הויא מחאה אלא צטוען פלניא גולגא הוא דללקמן [ע"ג]: **מתני'** אמרינן בגמרת ר' ירמיה (פ"ג ה"ג) א"ר אלעזר אפי' שתי אכסניות כגון שלומי וזכורו והירדן מפסיק ביניהם עומד ורואה אחד מהם צדה שלו אינה חוקה עד שיהא עמו באותה העיר ובאותה מדינה רב אמר עיקר חוקה הכנסת פירות דאפי' ראהו מורש וקולר ומעמד דש וזורה וזכור ולא ראהו מכניס פירות אינה חוקה עד שיראהו מכניס פירות: **בתנאי** שלש ארצות. בארץ ישראל: לחוקה. חלוקות זו מזה לענין חוקה שלש שנים כדמפרש ואזיל: היה. צעל הקרקע ציהודה והחזיק בגליל שהיה הקרקע בגליל והחזיק בה אדם שלש שנים צלל מחאה אינה חוקה כדמפרש טעמא בגמרא דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי שאין שיירות מצויות מזה לזה ולא הויא מחאה צעל הקרקע מחאה שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיחה זה וזהר בשטרו דהא אין שיירות מצויות הלכך כיון דליתו יכול למחות אע"ג דלא מיהא לא הפסיד בשמיקמו והיה לו לה המחזיק לזיזר בשטרו שהרי יודע שאין צעל הקרקע יכול למחות: **עד שיהא עמו במדינה.** כגון שהיה ציהודה צעיר אחת והחזיק ציהודה צעיר אחרת דכיון דשיירות מצויות הוה ליה למחוי ומדלא מיהא הפסיד: א"ר יהודה לא אמרו שלש שנים כו'. לחלוק צל ונומר דאין לחלוקות לחוקה דהיה בגליל והחזיק ציהודה הויא חוקה ואפילו היה באספמיה שהוה רחוק מהלך שנה מארץ ישראל והחזיק ציהודה צעיר שנה ראשונה ילא הקול ילכו בשנה שניה ויודיעוהו וצעל הקרקע ולשנה שלישית יבא וימחה ובגמרא [נ"ט]. מפרש אי צעיר ר' יהודה מחאה בפניו או לא ויותר ממהלך שנה אין דרך אדם להרחיק מציתו ולפי ההוה תקנו וטעמא דר' יהודה לא משום דתלת שנין מיזדהר איניש בשטריה אלא כדמפרש כדי שיהא כו' וטעמא דחוקה לדידיה דלא שציק איניש דאכלוהו לארעיה צלל רשותיה ואפילו שעה אחת ושציק אלא לך האריכו שלש שנים שפעמים היה המערער רחוק אבל אי הוה המערער צעיר הוה חוקה מיד כדאמר' לקמן בפירקין [מ"א]: **גמ'** מאי קסבר הוה קמח. דר' יהודה: אי קסבר מחאה. שמוחה צעל הקרקע במחזיק אפי' שלא בפניו כגון ששניה דרין צעיר אחת ומיחה בפני שנים של שלא בפניו של מחזיק אפי' הכי הויא מחאה דצדך צדך אית ליה ושמע המחזיק דצד זה והיה לו לזהר בשטרו ומדלא נהיר הפסיד והלכך קתני עד שיהא עמו במדינה אחת דכיון ששניהם צדדיו הויא מחאה אפי' שנים צעיר אחת: אפי' יהודה וגליל נמי. היה ציהודה והחזיק בגליל מיהו מחאה: ואי קסבר לא הויא מחאה. דקתני דהיה ציהודה והחזיק בגליל אינה חוקה: אפי' היה ציהודה והחזיק בצדו אחרת נמי לא מיהו מחאה ואמאי קתני עד שיהא עמו במדינה: ולעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה. ומשום הכי קתני עד שיהא עמו במדינה. ודקשיא לך אפילו יהודה וגליל נמי מיהו מחאה מתני' בשעת חירום שצדדו ואלו חזקתו של זה נמי לא הוה חוקה דטעמא דחוקה ג' שנים קונה משום דמי' טעין ליה מחזיק אמאי לא מחמת בתוך שלש ואילו הכל לא מצי למטען הכי דהא לא יכול למחות דהא אינה מחאה: ומ"ש יהודה וגליל דנקט. דכיון דבשעת חירום מיירי הוה הדין לכל המלכות שיש חירום צין זו לזו והכי הוה ליה למיתני כל הארצות לחלוקות לחוקה בשעת חירום. ואית דמפרשי מ"ש יהודה וגליל דנקטו כיון דבשעת חירום מוקמת לה מ"ש יהודה וגליל דלא הויא חוקה אפילו יהודה לא מיהו חוקה ואין נראה צעירי דאם כן הוה ליה למימר דלעיל אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא ועוד דהכי מתוך ר' אבא בשעת חירום שנו שיש מגרה צין המלכות אבל עיריות של מדינה ומדינה אין צינות מגרה:

(א) ונעיל לה: וש"י, (ב) כמות דף ח' א' [א] (ג) ע"י [ד] ש"י לעמוד הקודם:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וזי לבורכמא: (ב) שם דמיהן וזי הימא הכי נמי מיתקני רבנן מילתא: (ג) שם במשה עמו במדינה א"ר יהודה לליל וזמית אחת נמחק: (ד) שם ורלכו ויודיעוהו: (ה) רש"י ד"ה וזי לא תימא וזי מאחר שהמחזיק בו אוכל: (ו) ח"ה ד"ה קני וזי שלא יכלו לא לחפור ה"ל:

מוסף רש"י

במישלם שניא אילן כו'. דלא מיהו כהלאה אלא לזוקק היינו פירות השנים האלו צענות הללו (ב"ח) שלש ארצות לחוקה. חלוקה זו מזה לענין חוקה כאלו הן ארצות נכרות ואם היה בו החזיק אחר חוקה שם לו במדינה אינה חוקה (בבב"ח) עד שיהא עמו במדינה. או שניה בגליל או שניה ציהודה ואפילו הן בשתי עירות (ג) אפילו יהודה וגליל נמי. הוה ליה למחוי הכי דהיינו מדלא מיהו חוקה (ג) אפי' קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה. עומד אם הוה צעיר אחת ומיחה שלש שנים צעיר אחת ויהודה (ה) אפילו יהודה דמתיק חבא אית ליה דמי דמתיק באספמיה מנלו לחמתי ובה הכי לאו המחזיק והוה ליה לאחזיקו בשטריה (ט) ומשנתיהו. דקתני יהודה וגליל לא. בשעת חירום שנו. דיכל לומר לא עכתי ל' מחמתו שאמרו את חוקה (ט) ומאי שנא יהודה וגליל דקתני. אם כי חירום נמי מעיל לעיר אפילו שני עיריות באותה מדינה נמי (ט).

מוסף תוספות

א. (עד שייבש וכו') אחרונים. עין רמב"ן. ב. שלא לתת דבריהם לשיעוריים, אבל למי שהוה עימו בעיר וכו' לאלתר הוה חוקה כראמרינן בגמ' (מ"א). מ"ש. ג. דפשיטא ליה דחוקה שלא בפניו הויא חוקה אפי' יהודה וגליל נמי. רע"ב וי"ה.

(א) נראה דל"ל וזי לא מיהא הוה חוקה האילן דמחאה וכו'.